

Over architectuurkritiek en het internet

Geen serieuze onderneming kan uiteindelijk zonder reflectie, en kritiek is daarvan één vorm, aldus het breed gedeelde standpunt van de deelnemers aan de expertmeeting over architectuur- en designkritiek die ArchiNed samen met Designplatform Rotterdam drie jaar geleden organiseerde. Tijdens de expertmeeting werd met elkaar van gedachten gewisseld over onder meer de vorm waarin kritiek anders dan als geschreven tekst, met een eventuele foto, tot uiting kan komen in het door beeld gedomineerde ontwerpvlak van architectuur en design. Zou het mogelijk zijn om een kritiek alleen te laten bestaan uit beeld? De experts waren resoluut: kritiek veronderstelt theorie en het is eigen aan bepaalde uitingen dat ze tekst nodig hebben om te kunnen uitleggen waarom ze relevant zijn.

Ongeveer 23 jaar geleden ging het internet voor de niet-academische wereld in Nederland open als publicatiemogelijkheid. In die tijd begonnen we met ArchiNed, een platform waar informatie over architectuur in Nederland werd verzameld. Er is sindsdien veel veranderd op het gebied van webpublishing. Artikelen kunnen op een aantrekkelijke manier op verschillende apparaten worden gepresenteerd. Het maken en publiceren van een video is kinderspel, evenals het maken van een podcast – hoewel dit een zeldzaamheid is binnen architectuurland. En het mooiste is, iedereen kan het. De vraag is alleen of het kritieken zijn, of zelfs maar aanzetten daartoe. Zijn ze oorspronkelijk? Schuren ze een beetje? Zijn ze gezaghebbend? Evaluerend? Poëtisch?

Een regelmatig gehoorde uitspraak is dat het huidige multimediale tijdperk aanzet tot het ontwikkelen van nieuwe formats die een

alternatief zijn voor de ‘klassieke’ kritiek bestaande uit tekst en foto’s; formats die de mogelijkheden van het internet optimaal benutten, die meer bezoek naar de site trekken en daarmee op een of andere manier – via online advertenties of de verkoop van big data – geld genereren. Formats die kritiek naar een hoger niveau kunnen brengen en tegelijk breder toegankelijk zijn. Twee voorbeelden van zulke ‘nieuwe’ formats zijn multimedia en meerstemmigheid.

Multimedia

In april 2015 publiceerde *The New York Times* een recensie van Michael Kimmelman over het door Renzo Piano ontworpen nieuwe Whitney Museum in New York (Kimmelman 2015). De recensie bestaat uit een ruim 1500 woorden lange tekst gelardeerd met video’s en beeldvullende bewegende animaties. Op het eerste gezicht ziet het er indrukwekkend uit. Maar na bekomen te zijn van het visuele bombardement

en na lezing van de tekst, blijkt het bewegende beeld geen kritische laag toe te voegen aan wat er geschreven is maar illustreert het letterlijk dat wat al beschreven is. Opmerkelijk is ook dat in de recensie geen betekenisvolle foto's worden getoond van het gerealiseerde resultaat. Je kunt je afvragen of de extra inspanning die het kostte om deze recensie te maken (tijd en geld), tot een meerwaarde heeft geleid.

In Nederland publiceerde *De Architect* recentelijk een vlog over het Timmerhuis in Rotterdam, ontworpen door OMA (Woertman 2015). Ook over dit resultaat zijn de meningen verdeeld: een aardige poging tot vernieuwing, maar de beeldkwaliteit is voor verbetering vatbaar – architecten zijn gewend aan mooie plaatjes – en ook blijkt het best lastig om een kritiek uit te spreken die niet van tevoren goed doordacht is.

Meerstemmigheid

Meerstemmigheid is een andere vorm van reflectie en is niet nieuw op het internet. Veel websites boden en bieden lezers de mogelijkheid om te reageren op artikelen (bij ArchiNed sinds 2002). 'Nieuw' zijn de vele kanalen – denk aan Twitter, Facebook, LinkedIn – waarop mensen hun kennis en inzichten met anderen kunnen delen. In de niche waarin ArchiNed opereert doet zich de laatste jaren een verschuiving voor. Ondanks de uitbreiding van de mogelijkheden daartoe worden, vergeleken met tien, vijftien jaar geleden, op de websites zelf minder inhoudelijk onderbouwde reacties gepost. Reacties worden nu vooral gepubliceerd op een van de socialemediakanalen en bestaan meestal uit meningen, of, nog korter, een *like*-achtig teken. De tijd zal uitwijzen of deze vorm van meerstemmigheid leidt tot een vak-inhoudelijk discours.

Blijven zoeken

Zullen nieuwe formats de belofte voor een alternatieve kritiek gaan waarmaken? In 1999 experimenteerde ArchiNed met Datawolk De Hoekse Waard, een internetomgeving die een fuzzy zoekmachine, kenniskaart en podium voor dialoog tussen bewoners, beleidsmakers en ontwerpers combineerde. Het werkte, maar was zijn tijd te ver vooruit om navolging te krijgen, en toen de tijd daar was, trad de wet van

Timmerhuis, Rotterdam. Fotografie: Ossip van Duivenbode

de remmende voorsprong in werking en was het achterhaald. In 2012 begonnen we met ArchiTV, een mix van formats met onder andere interviews en streams van symposia. Kritieken maakten daarvan geen deel uit en toen het subsidiegeld op was, stopten ook de uitzendingen.

We blijven zoeken naar alternatieven, maar houden voorlopig ook nog vast aan de 'klassieke' kritiek. Welk format ook gekozen wordt, de eisen (en wensen) die aan een goede kritiek worden gesteld, zijn in twintig jaar tijd niet wezenlijk veranderd. ●

Literatuur

Kimmelman, M. (2015) 'A new Whitney'.

In: *The New York Times*, 19 april.

(www.nytimes.com/interactive/2015/04/19/arts/artsspecial/new-whitney-museum.html?_r=0)

Woertman, S. (2015) 'Videoverslag

Timmerhuis Rotterdam'. Op:

www.dearchitect.nl, 11 december.

(www.dearchitect.nl/nieuws/2015/12/11/videoverslag-het-timmerhuis-rotterdam-oma-reinier-de-graaf.html)